

Okienko pre pozorovateľov

Astronomické úkazy v máji a júni 2024

Planetárne „suchoty“. Nádejné eta Akvaridy. Aktívne Slnko. Možnosť vidieť polárnu žiaru a nočné svietiace oblaky. Začiatok astronomického leta

Pre pozorovateľov planét nastali „suchoty“. Ani jednu nenájdeme na večernej oblohe. Na rannej sa nesmelo začína hlásiť Saturn a Mars. Ešte že je k dispozícii Mesiac, ktorý môžeme počas dorastania dobre sledovať a ukázať ďalekohľadom priateľom už aj počas súmraku. Dlhé dni dávajú možnosť dlhšie pozorovať Slnko. Aktivita je vysoká, vo fotosfére sa občas vyskytne skupina viditeľná voľným okom. Po silnejších erupciách sa môže vyskytnúť viditeľnosť polárnej žiare aj z nášho územia ako 5. novembra v minulom roku. Pomaly sa môžeme tešiť na viditeľnosť NLC – nočných svietiacich oblakov, ktorých sezóna potrvá aj počas letných prázdnin.

Astronomické leto sa začne 20. júna o 22. hodine 51. minúte LSEČ. Práve toto obdobie nám prináša okrem viditeľnosti NLC aj možnosť celonočnej viditeľnosti umelých družíc. Najjasnejšiu a najväčšiu z nich, ktorou je ISS, z nášho územia môžeme sledovať od 15. do 26. mája a v závere júna od 24. 6. 2024

V tomto roku celkom dobré vyzerajú podmienky na pozorovanie meteorov roja eta Akvaridy. Aktivita trvá od 19. 4. do 28. 5. Maximum je predpovedané na noc 5. / 6. 5. Mesiac vtedy nebude rušiť, dokonca môže spestiť meteorarom záver pozorovacej noci. Jeho tenký kosáčik v podobe C-čka sa stretne ráno 4. 5. so Saturnom a ešte tesnejšie 5. 5. s Marsom. Nenechajme si ujsť meteory pochádzajúce z najslávnejšej kométy 1P/Halley. Predpovedaná zenitová frekvencia je 50 meteorov za hodinu, aj keď treba povedať, že radiant roja je u nás nad obzorom len v ranných hodinách. Výhodnejšie podmienky majú obyvatelia južnej pologule Zeme.

Planéty Saturn a Mars sa stretnú s Mesiacom aj na prelome mája a júna, ich čas nočnej viditeľnosti sa bude predlžovať a v závere júna na rannej oblohe sa k nim pridá aj jasný Jupiter.

Planétka s číslom 2 Pallas sa 19. mája dostane do opozície so Slnkom. Pozorovať ju môžeme počas oboch mesiacov v súhvezdí Herkules. Kto by chcel stihnúť vidieť planétku 4 Vesta, môže skúsiť večer do konca mája v súhvezdí Blíženci. V ranných hodinách nízko nad obzorom je vo východnej časti súhvezdia Strelec k dispozícii najbližšia trpasličia planéta 1 Ceres.

Teplejšie, aj keď sú čoraz kratšie noci, prinášajú príležitosti tráviť pod jasnou hviezdou oblohou tráviť dlhší čas. Kochať sa ňou, ponárať sa do jej hĺbok a premýšľať pri tom nie len o záhadách Vesmíru.

Podľa Astronomickej ročenky 2024, časopisu Kozmos a internetu
Ing. Peter Kaňuk, pracovník planetária

Podujatia pre verejnosť

Máj a jún 2024

**Európske solárne dni - Slnko - utorok 7. 5. od 17. do 21. hod.
- štvrtok 9. 5. od 17. do 21. hod.**

-programy, rozprávky a filmy o kozmonautike, Vstup pre deti a rodičov o 15. hod., vstup o 17. hod. pre väčšie deti, mládež a dospelých.

Astronomický štvrtok 23. 5. a 27. 6. od 17. do 21. hod.

-podujatie v spolupráci Slovenskou astronomickou spoločnosťou pri SAV a UPJŠ. O 17. hod. dokumentárne filmy, o 18. hod. prednáška o 19.30 hod. hviezdy v planetáriu a pozorovanie večernej oblohy ďalekohľadom

Astrosobota s témou Jarná obloha - 25. 5. od 14. do 18. hod.

-programy pre deti a ich rodičov o 14., 15.30 a 16.30 hod. Programy o 15.30 a 16.30 hod. sú prioritne určené pre účastníkov podujatia Medodeň.

OBLOHA DNES štvrtok 30. 5. a 13. 6. od 17. do 21. hod.

-program pre pokročilých vhodný pre väčšie deti, mládež a dospelých o aktuálnej oblohe a úkazoch, spojený s pozorovaním pomocou ďalekohľadov. Pri účasti menej ako 10 účastníkov iba pozorovanie oblohy a beseda. Vstupy o 17. a 19. hod.

Astrosobota s témou Letná obloha - 15. 6. od 14. do 19. hod.

-programy pre deti a ich rodičov o 14. a 15.30 hod. Program o 17. hod je určený pre staršie deti, mládež a dospelých.

Bližšie informácie a prípadné zmeny na: www.cvckosice.sk

Poznámka: pozorovania sa konajú len za jasného počasia

Pozorovania nie sú limitované počtom záujemcov
Programy v planetáriu sú pre najmenej 10 záujemcov

Skupinové návštevy je nutné dohodnúť vopred na stránke CVČ, osobne na sekretariáte CVČ na Popradskej 86 v Košiciach alebo telefonicky na čísle:

055/6 411 411

Centrum voľného času, Orgovánová 5, Košice
EP Popradská 86, Košice

Albedo



Máj/jún 2024

Košický astronomický informátor

Astroleto 2024 v príprave

Podobne ako počas predchádzajúcich rokov aj v tomto sa v planetáriu CVČ na Popradskej 86 uskutočnia programy v planetáriu pre verejnosť. Aj keď sa neuskutoční prímestský astronomický tábor, deti si môžu astronómiou užiť v tábore „Z každého rožku trošku“ v týždni od 19. 8. do 23. 8. 2024. Mládež a starší astronómovia uskutočnia tradičnú astronomickú expedíciu Perzeidy.



Mliečna cesta a Perzeidy z obecnej lúky v Mníšku nad Hnilcom.
Foto: Róbert Barsa

Pre širokú verejnosť sa uskutočnia programy v planetáriu podľa predbežného plánu 3. 7., 4. 7., 10. 7., 11. 7., 29. 7., a 15. 8. od 15. do 21. hodiny so vstupmi o 15., 17. a 19. hodine. V závere augusta 22. 8., 27. 8. a 28. 8. od 17. do 21. hodiny so vstupmi o 17. a 19. hodine. Vstupy o 15. a 17. hodine sú v prevažnej miere prioritne určené pre deti a rodičov. Vstupy o 19. hodine pre väčšie deti, mládež a dospelých. Predpokladám, že o programy prázdninového planetária bude tradične dostatočne veľký záujem.

V tábore „Z každého rožka trošku“ si prihlásené deti 19. 8. v pondelok zahrajú športovú hru „Vládca Arkánie“ a navštívia planetárium CVČ. V utorok 20. 8. ich čaká výlet do Zádielskej doliny, v stredu 21. 8. návšteva Múzea v Trebišove a v štvrtok 22. 8. návšteva konského raja v Poľove. Popoludňajší program bude venovaný záujmovej činnosti v streleckom, šachovom a astronomickom oddiele. Počas posledného dňa tábora sa v piatok 23. 8. dopoludnia uskutočnia súťaže, popoludní bude nasledovať vyhodnotenie súťaží a tábora. Hlavný vedúci tábora Ján Matiaš si vyhradzuje právo na zmenu v programe. Verím, že deťom v tábore sa bude páčiť a odnesú si z neho pekné zážitky.

Astronomickú expedíciu Perzeidy každoročne organizujú členovia Amavet klubu 879 Astro v spolupráci so Slovenskou astronomickou spoločnosťou pri SAV. Uskutoční sa tradične na obecnej lúke v Mníšku nad Hnilcom. Vzhľadom na kapacitu chaty je rozdelená na 2 časti: Perzeidy A (od 30. 7. do 6. 8.) a Perzeidy B (od 7. 8. do 14. 8.). Účastníkmi sú oslovení a pozvaní účastníci nielen z Amavet klubu 879 ale aj starší bývali a bývalí členovia krúžkov Mladý astronóm a Klubu astronómov Pallas. Dúfam, že sa zide dobrá partia účastníkov, že sa vydarí počasie, že meteory budú lietať v hojnom počte. Tmavú nočnú oblohu, jej nádherné objekty a úkazy na nej si budeme môcť užiť aj pomocou ďalekohľadov. Podobné želanie a naviac pokojné letné prázdniny a dovolenky prajem aj všetkým milovníkom astronómie. Jasnú oblohu a krásne zážitky pod ňou.

Ing. Peter Kaňuk, pracovník planetária

Súťaž „Čo vieš o hviezdach“. Výsledky celomestského kola a úspechy Košičanov v Krajskom kole

V marci sa uskutočnili v CVČ n Popradskej 86 v Košiciach celomestské kolá astronomickú vedomostnej súťaže „Čo vieš o hviezdach“ (ďalej ČVOH). Súťažiaci súťažili v 5 kolách: Doplňovačka, Mapa oblohy, Test z astronómie, Historický test z astronómie a Poznávanie obrázkov. V 3. kategórii pre stredoškóľakov bolo miesto Doplňovačky riešenie príkladov z astronómie. Súťažiaci preukázali dobré vedomosti v oblasti, ktorá je pre nich záľubou. Výsledková listina, fotografie a ďalšie informácie k súťaži sú zverejnené na odkaze:

<https://www.cvckosice.sk/pre-skoly-a-verejnost/sutaze-cvc/>

V utorok 26. 3. 2024 v 1. kategórii súťažili žiaci 4.-6. ročníka ZŠ a 1. ročníka 8-ročného gymnázia. Na 1. mieste sa umiestnila **Hana Lascsová**, členka krúžku Mladý astronóm (MA) Pallas v CVČ a žiačka ZŠ Hroncova 23 v Košiciach. Na 2. mieste bol **Adam Arendáč**, žiak ZŠ Krosnianska 4 v Košiciach. 3. miesto obsadil **Eduard Dropko**, člen Krúžku MA Galileo v CVČ, žiak ZŠ Trebišovská 10 v Košiciach.



Súťažiaci v 1.kategórii na celomestskom kole súťaže ČVOH.
Foto: Peter Kaňuk

V streda 27. 3. 2024 v 2. kategórii súťažili žiaci 7.-9. ročníka ZŠ, 2.-4. ročníka 8-ročného gymnázia a 1. ročníka 5-ročného gymnázia. 1. miesto získal **Viliam Vrchovinský**, člen krúžku MA Pallas v CVČ a žiak ZŠ Krosnianska 4 v Košiciach. 2. miesto obsadila **Sára Šebestová**, žiačka Gymnázia sv. Edity Steinovej v Košiciach, na 3. miesto skončila **Nina Pijalová**, žiačka Gymnázia Opatovská cesta 7 v Košiciach.

V štvrtok 21. 3. 2024 v 3. kategórii súťažili žiaci stredných škôl, 5.-8. ročníka 8. ročného gymnázia a 2.-5. ročníka 5-ročného gymnázia. Na 1. mieste bol **Matej Pangrác**, žiak Súkromného gymnázia Futurum Moyzesova 5 v Košiciach. 2. miesto obsadila **Zina Hluchá**, členka krúžku MA Pallas v CVČ, žiačka Gymnázia Šrobárova 1 v Košiciach. Z toho istého gymnázia bola aj súťažiaca **Nina Karabinošová**, ktorá obsadila 3. miesto. Na dodržiavanie pravidiel súťaže dbala odborná porota v zložení doc. RNDr. Rudolf Gális PhD., Soňa Halászová a Mgr. Pavol Mártonfi. Objektívne a starostlivo opravili a vyhodnotili riešenia úloh a odovzdali víťazom diplomy a vecné ceny, hodnotné knižné ceny s astronomickou tematikou. Všetci ostatní súťažiaci si odniesli z CVČ potvrdenie o účasti a drobný astronomický darček. Istou formou odmeny pre víťazov celomestského kola bola dvojica astronomických praktík v planetáriu CVČ, kde si mali možnosť

doplniť svoje znalosti hlavne z praktických oblastí astronómie a histórie astronómie. Túto možnosť skoro všetci využili, čo im pomohlo v krajskom kole súťaže. Sklamaním pre mňa bol nízky počet prihlásených súťažiacich v 2. a 3. kategórii.

Víťazi celomestského kola postúpili do krajského kola súťaže, ktoré sa v tomto roku pre všetky tri kategórie uskutočnilo 24. apríla 2024 v Michalovciach v priestoroch Zemplínskeho kultúrneho centra. Súťažiacim z Košíc sa celkom darilo, dvaja z nich postúpili do celoslovenského kola. Niektorým ušiel postup len tak tak. Výsledky krajského kola sú na odkaze:

<https://khazkc.sk/kh/blog/625/vysledky-krajskeho-kola-sutaze-co-vies-o-hviezdach-2024.html>



Súťažiaci 1.kategórie na krajskom kole súťaže ČVOH v Michalovciach.
Zdroj obrázku: khazkc.sk (odkaz nad obrázkom)

Hana Lascsová získala 3. miesto v 1. kategórii, **Sára Šebestová** bola taktiež 3. v 2. kategórii. Obe dievčatá postupujú do celoslovenského kola, ktoré bude 11. až 13. júna v planetáriu v Prešove. Želáme im úspech aj tam. Víťazi krajského kola získali diplomy a hodnotné ceny, všetci súťažiaci diplom o účasti a drobnú odmenu. Počas opravovania úloh absolvovali spolu so svojimi pedagógmi a rodičmi exkurziu v Michalovskej hviezdárni. Hlavným organizátorom súťaže „Čo vieš o hviezdach“ je Slovenská ústredná hviezdáreň, Komárňanská 137, Hurbanovo. Súťaž je podporená Ministerstvom Kultúry SR a akceptovaná Ministerstvom školstva SR.

Ing. Peter Kaňuk, pracovník planetária

www.cvckosice.sk kanuk@cvckosice.sk

Máj 2024

DÁTUM	S L N K O			M E S I A C		
	Východ	Západ	Poznámka	Východ	Západ	Poznámka
1.5.	05:14	19:50		02:34	10:59	v posl.štvrti
6.5.	05:06	19:58		04:10	18:03	v perigeu
8.5.	05:03	20:01		04:51	20:58	v nove
15.5.	04:53	20:10		11:29	02:07	v 1.štvrti
17.5.	04:51	20:13		13:46	02:38	v apogeu
20.5.	04:47	20:17	Vstup do znamenia Blíženci	17:08	03:16	
23.5.	04:00	20:20		20:49	04:09	v splne
30.5.	04:38	20:28		01:26	11:35	v posl.štvrti

Jún 2024

DÁTUM	S L N K O			M E S I A C		
	Východ	Západ	Poznámka	Východ	Západ	Poznámka
2.6.	04:36	20:31		02:16	15:41	v perigeu
6.6.	04:34	20:34		03:51	21:13	v nove
14.6.	04:32	20:39		12:38	00:57	v 1.štvrti a v apogeu
20.6.	04:32	20:41	Letný Sínovrat. Vstup do znamenia Rak	19:45	02:38	
22.6.	04:32	20:42		21:52	04:07	v splne
28.6.	04:35	20:42		00:07	12:08	v posl.štvrti

DÁTUM	M E R K Ú R			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.5.	04:40	17:27	1,1	Nepozorovateľný. Je na dennej oblohe
15.5.	04:13	17:38	0,2	
30.5.	04:00	18:50	-0,7	
DÁTUM	V E N U Š A			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.5.	05:03	18:54	-3,9	Nepozorovateľná. Je na dennej oblohe
15.5.	04:46	19:36	-3,9	
30.5.	04:37	20:18	-3,9	
DÁTUM	M A R S			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.5.	04:01	15:59	1,1	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdí Ryby
15.5.	03:26	16:03	1,1	
30.5.	02:49	16:06	1,1	
DÁTUM	J U P I T E R			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.5.	05:53	20:54	-2,0	Nepozorovateľný. Je na dennej oblohe
15.5.	05:07	20:17	-2,0	
30.5.	04:18	19:37	-2,0	
DÁTUM	S A T U R N			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.5.	03:39	14:41	1,2	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdí Vodnár
15.5.	02:46	13:52	1,2	
30.5.	01:49	12:58	1,2	
DÁTUM	U R Á N			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.5.	05:45	20:46	5,8	Nepozorovateľný. Je na dennej oblohe
15.5.	04:53	19:55	5,8	
30.5.	03:56	19:01	5,8	
DÁTUM	N E P T Ú N			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.5.	03:59	15:49	7,9	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdí Ryby
15.5.	03:04	14:56	7,9	
30.5.	02:06	13:59	7,9	

DÁTUM	M E R K Ú R			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.6.	04:00	19:04	-0,9	Nepozorovateľný. Je na dennej oblohe
15.6.	04:29	20:51	-2,2	
30.6.	05:54	21:53	-0,6	
DÁTUM	V E N U Š A			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.6.	04:36	20:23	-3,9	Nepozorovateľná. Je na dennej oblohe
15.6.	04:43	20:54	-3,9	
30.6.	05:07	21:12	-3,9	
DÁTUM	M A R S			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.6.	02:44	16:07	1,1	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdiach Ryby a Baran
15.6.	02:10	16:09	1,0	
30.6.	01:10	16:10	1,0	
DÁTUM	J U P I T E R			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.6.	04:12	19:31	-2,0	Pozorovateľný koncom mesiaca na rannej oblohe v súhvezdí Býk
15.6.	03:27	18:53	-2,0	
30.6.	02:38	18:12	-2,0	
DÁTUM	S A T U R N			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.6.	01:41	12:50	1,2	Pozorovateľný v 2.polovici noci v súhvezdí Vodnár
15.6.	00:48	11:58	1,1	
30.6.	23:45	10:55	1,0	
DÁTUM	U R Á N			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.6.	03:48	18:54	5,8	Pozorovateľný na rannej oblohe v súhvezdí Býk
15.6.	02:55	18:03	5,8	
30.6.	01:58	17:08	5,8	
DÁTUM	N E P T Ú N			
	Východ	Západ	Jasnosť	Pozorovateľnosť
1.6.	01:58	13:51	7,9	Pozorovateľný v 2.polovici noci v súhvezdí Ryby
15.6.	01:04	12:57	7,9	
30.6.	00:05	11:59	7,9	